

Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Кафедра фінансів ім. С. І. Юрія

*До 55-річчя кафедри
фінансів ім. С. І. Юрія*

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Збірник наукових праць

ТЕРНОПІЛЬ
2024

Випуск 4

Збірник наукових праць

Випуск 4

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

ГОЛОВА РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Крисоватий А. І. – д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансів ім. С. І. Юрія ЗУНУ.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Кириленко О. П. – д. е. н., професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія ЗУНУ;

Горин В. П. – д. е. н., професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія ЗУНУ;

Лободіна З. М. – д. е. н., професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія ЗУНУ.

*Розглянуто та рекомендовано до друку на засіданні
кафедри фінансів ім. С. І. Юрія ЗУНУ
(протокол № 8 від 17 грудня 2024 р.).*

Фінансове забезпечення сталого розвитку: збірник наукових праць. Тернопіль: ЗУНУ, 2024. Випуск 4. 217 с.

Коло проблем, які висвітлюються у збірнику, пов'язані з розробкою основних напрямів фінансової політики держави, реформуванням складових фінансового механізму та фінансової системи, удосконаленням управління фінансами на макро-, мезо- і макрорівнях. Висновки та рекомендації мають вагоме теоретичне значення і можуть бути використані при написанні наукових статей, курсових та дипломних робіт, проведенні інших форм наукових досліджень.

УДК 336

За редакцію, зміст і достовірність даних, а також встановлення фактів плагіату матеріалів, розміщених у збірнику наукових праць відповідальність несуть автори та наукові керівники.

<i>Кириленко Ольга, Кравчун Ірина</i> ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ І ФІСКАЛЬНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....	99
<i>Кобильняк Оксана</i> ОЦІНКА ОБСЯГІВ ДОХОДІВ ТА ВИДАТКІВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	103
<i>Кобільник Вікторія</i> РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОПТИМІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ГРОМАД.....	106
<i>Коваль Світлана, Костик Віталій</i> ДОХІДНА ПОВЕДІНКА ДОМОГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	109
<i>Коруна Максим</i> РИЗИК-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ФУНКЦІОНУВАННЯ МИТНОЇ СИСТЕМИ В КРАЇНАХ ЄС.....	112
<i>Мартинів Марія</i> ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ПУБЛІЧНОГО СЛУЖБОВЦЯ, ЯК ОСНОВА ЙОГО ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ	115
<i>Надеїна Наталія, Терлецький Ростислав</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВИКОНАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ ЗА ВИДАТКАМИ.....	119
<i>Нітефор Роман, Маїталер Назарій, Яцик Віталій</i> АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ.....	123
<i>Ординат Юрій</i> АНАЛІЗ СУВЕРЕННИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ В КРАЇНАХ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ТА РОЗВИТКУ	126
<i>Орищин Анастасія</i> НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ.....	128
<i>Рижик Юлія</i> СУТЬ, ФУНКЦІЇ ТА СОЦІАЛЬНА РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ.....	131
<i>Руденко Вікторія, Бадрак Тарас</i> СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ МОНІТОРИНГУ ПОДАТКОВИХ РИЗИКІВ.....	133
<i>Руденко Вікторія, Гурський Андрій</i> ЯКІСНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ.....	139
<i>Русін Віктор, Треса Анна</i> ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЦНАП У ГРОМАДАХ.....	143

Світлана Коваль

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Віталій Костик

студент гр. ФФм-21,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

ДОХІДНА ПОВЕДІНКА ДОМОГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Фінансова поведінка домогосподарств дохідна полягає у діяльності членів домогосподарств у процесі формування та оптимізації потенційних джерел доходів. На практиці, формою прояву такої поведінки є вхідні та вихідні фінансові потоки. «Вхідні фінансові потоки домогосподарств є відображенням дохідної фінансової поведінки та важливим показником добробуту населення та соціальної ситуації в країні» [1, с. 30]. Динаміка показників доходів домогосподарств України представлена у табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка доходів домогосподарств України у 2018–2022 рр.

Показники	2018 р.	2019 р.		2020 р.		2021 р.		2022 р.	
	млрд грн	млрд грн	темп зростан- ня, %	млрд грн	темп зростан- ня, %	млрд грн	темп зростан- ня, %	млрд грн	темп зростан- ня, %
Доходи населення	3248,7	3744,0	115,3	4045,2	108,0	4863,5	120,2	5257,1	108,1

Джерело: складено та розраховано за даними [2].

Примітка. Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території

Показники табл. 1 свідчать про стабільне зростання доходів населення упродовж 2018–2022 рр. За результатами 2019 р. темп зростання досліджуваного показника у порівнянні із попереднім роком становив 115,3%, за результатами 2020 р. – 108,0%, за результатами 2021 р. – 120,2%, за результатами 2022 р. – 108,1%. Зростання доходів вітчизняних домогосподарств у 2018–2021 рр. зумовлено підвищенням заробітних плат, соціальних виплат, збільшенням доходів трудових мігрантів та уповільненням інфляції.

У 2022 р. повномасштабна війна зумовила масові звільнення працівників, еміграцію населення, зниження заробітної плати відповідно скоротився обсяг доходів працівників суб'єктів господарювання. Однак, зниження обсягу доходів домогосподарств супроводжувалися зростанням доходів військовослужбовців. Таким чином можемо зробити висновок, що зростання показника доходів домогосподарств у 2022 р. до рівня 5257,1 млрд грн досягнуто переважно за рахунок зростання фінансового забезпечення військовослужбовців. Крім того, слід зауважити, що зростання доходів домогосподарств відбувалося на фоні зниження курсу гривні та зростання цін, що спричинило зниження купівельної спроможності громадян та вказує на зниження реальних доходів.

Дохідну поведінку домогосподарств більш повно характеризує структура доходів домогосподарств (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка та структура доходів домогосподарств України за 2018–2022 рр.

Показники	2018 р.		2019 р.		2020 р.		2021 р.		2022 р.	
	млрд грн	питома вага, %	млрд грн	питома вага, %	млрд грн	питома вага, %	млрд грн	питома вага, %	млрд грн	питома вага, %
Доходи всього	3248,7	100	3744,0	100	4045,2	100	4863,5	100	5257,1	100
Заробітна плата	1529,4	47,1	1758,6	47,0	1832,2	45,3	2211,7	45,5	2750,8	52,3
Прибуток та змішаний дохід	572,1	17,6	678,2	18,1	740,3	18,3	964,9	19,8	692,9	13,2
Доходи від власності	91,2	2,8	117,0	3,1	105	2,6	107,2	2,2	58,9	1,1
Соціальні допомоги, ін. трансферти	1056,1	32,5	1190,3	31,8	1367,6	33,8	1579,7	32,5	1754,5	33,4

Джерело: складено та розраховано за даними [2]

Наявність різних джерел доходів домогосподарств є одним із факторів, що впливають на формування певної дохідної поведінки домогосподарств та є потужним мотиваційним чинником активізації економічної діяльності членів домогосподарств, оскільки зменшує залежність бюджету домогосподарства від одного джерела доходів [3, с. 138]. Показники представлені у табл. 2, свідчать про домінування у структурі доходів заробітної плати та соціальних допомог (понад 80%). Як бачимо, упродовж 2018–2022 рр. питома вага заробітної плати коливалась в межах 45,3–52,3% від сумарних доходів домогосподарств. Підвищення обсягу та питомої ваги заробітної плати у 2022 р. пояснюється підвищення рівня грошового забезпечення військовослужбовців.

Значними за обсягом та питоною вагою є соціальні допомоги та трансферти, які отримують члени домогосподарств: у 2018 р. – 32,5% від загального обсягу доходів домогосподарств; у 2019 р. – 31,8% у 2020 р. – 33,8%; у 2021 р. – 32,5%; у 2022 р. – 33,4% (див. табл. 2). Соціальні допомоги та трансферти мають грошову форму і їх отримують домогосподарства, що знаходяться у певному статусі або обставинах (хвороба, безробіття, досягнення пенсійного віку, низький рівень доходів). Грошовими формами трансфертів є пенсія, різноманітні види грошової допомоги, стипендія. Кошти, які отримують члени домогосподарств у формі соціальних допомог виділяються бюджету.

Війна внесла зміни у механізм фінансування таких видатків. Так, у 2024 р. для надання соціальної допомоги громадянам виділено 183 млрд грн, що на 12,2 млрд грн більше, аніж у попередньому році [4].

Під час дії воєнного стану внесено корективи у перелік осіб, які мають право на отримання соціальних трансфертів: військовослужбовці та члени їх сімей, внутрішньо переміщені особи. Так, у 2024 р. вперше виділено кошти для соціальної підтримки військовослужбовців у цивільному житті, на реалізацію програми

«Інститут ветеранів». Держава виділяє кошти на виготовлення протезів військовослужбовцям, на забезпечення житлом військовослужбовців та родин загиблих. Разом з тим, залишились виплати, які існували і до війни: на виплату субсидій та пільг (50 млрд грн передбачено у 2024 р. Державним бюджетом України), для підтримання сімей із дітьми, виплати сім'ям, які взяли на виховання дітей-сиріт, виплати для дітей без батьківського піклування, виплати при народженні дитини, для дітей-інвалідів (27 млрд грн) [4].

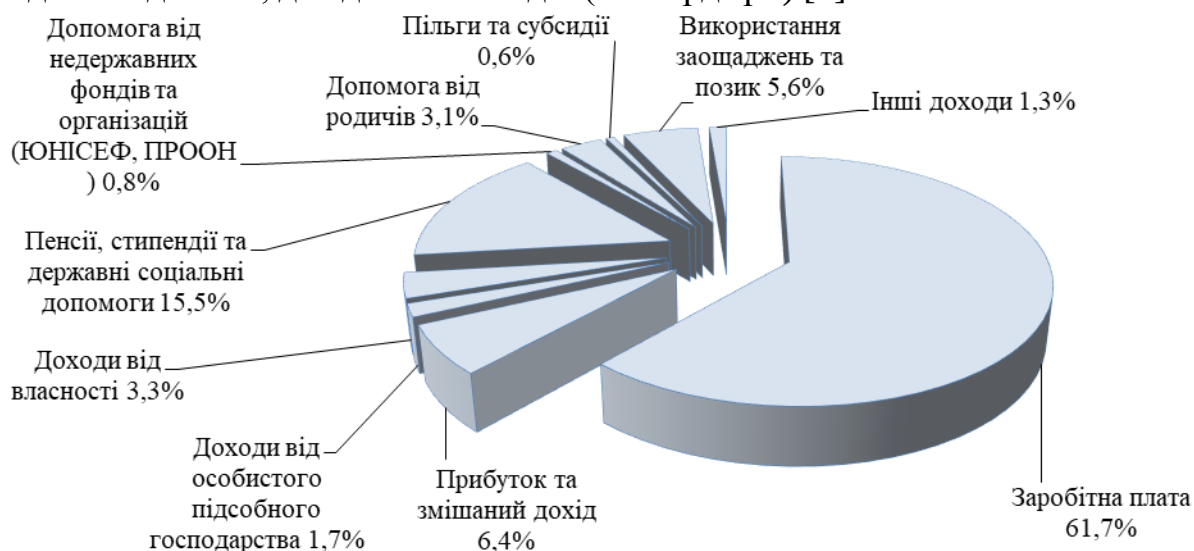

Рис. 1. Структура доходів домогосподарств України у 2023 р.

Джерело: побудовано за даними [24]

Як бачимо із показників діаграми (рис. 1) у 2023 р. заробітна плата у залишалась основним джерелом доходів домогосподарств – 61,7%. Важливим дохідним джерелом є також пенсії, стипендії, соціальні допомоги – 15,5%. Доходи від само зайнятості (у статистичній звітності – прибуток та змішаний дохід) склав 6,4%, доходи від підсобного господарства – 1,7%, доходи від власності – 3,3%.

Підсумовуючи вищевикладене, можемо стверджувати, що дохідна поведінка українців вказує на переважання доходів, отриманих у вигляді заробітної плати та соціальних допомог (понад 80%). Порівняння дохідних джерел домогосподарств України у довоєнний період та період війни вказує, що структура доходів змінилась несуттєво.

Список використаних джерел

1. Коваль С. Л. Особливості фінансової поведінки вітчизняних домогосподарств. *Економіка. Фінанси. Право*. 2017. № 7/2. С. 28–34.
2. Доходи та витрати населення України. URL: <https://ukrstat.gov.ua/>
3. Коваль С. Л., Грицишина Л. І. Особливості формування фінансових ресурсів домогосподарств у сучасних умовах. *Світ фінансів*. 2020. № 4 (65). С. 131–143. DOI: 10.35774/sf2020.04.131. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1373>
4. Як зміниться фінансування соцзахисту у 2024 році. Бухгалтерія. Платформа Бюджет та ОМС. URL: <https://oblikbudget.com.ua/news/71386-yak-zminitsya-finansuvannya-sotszakhistu-u-2024-rotsi>